

*Наталія Шутьська, кандидат
філологічних наук, старший викладач
кафедри соціальних комунікацій
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки*

АНОРМАТИВНІ ІНТЕРФЕРЕМИ У МОВІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ

Сучасне суспільство з його прогресивними технологіями вимагає від працівників ЗМІ правильного подання інформації як у змістовому аспекті, так і з погляду грамотності. Лінгвокультура журналістських матеріалів постає сьогодні однією з найбільш гострих проблем в контексті якісного представлення електронних і друкованих ЗМІ. Текстове оформлення багатьох медіа-статей часто абсолютно не відповідає чинним мовним нормам. Найбільш показові в негативному плані аномативи, що з'явилися у процесі інтерференції з російської мови. Слова, які мають невласне для рідної мови звучання, проникають однаково як на сторінки газет, так і в матеріали інтернет-видань. Лексеми зі словника «близького сусіда» настільки вдало «прижилися» в медіа-комунікації, що інколи їхня чужомовна генеза мало відчутна. Зважаючи на цей тривожний факт, фіксація й аналіз інтерферем помилкового типу в текстах журналістів вимагають особливої уваги, чим зумовлена **актуальність** запропонованого дослідження.

Мета наукової розвідки – на основі вже наявних класифікацій помилок здійснити аналіз аномативів-інтерферем, виявлених у матеріалах ЗМІ, указати на найбільш типові помилкобезпечні місця в досліджуваних текстах.

Виклад основних результатів дослідження. Поняття інтерфеми у мовознавчій літературі з'явилося порівняно недавно. Дослідники визначають інтерферему як мовну одиницю, яка є результатом інтерференційних процесів [3, 2]; лінгвоодиницю, утворену шляхом буквального перекладу з урахуванням

фонетико-вимовних норм мови, що зазнає впливу. Не мотивовані номінативно інтерферени не стають фактом мови, оскільки функціонують як паралельні, а не синонімічні до наявних засобів словесного вираження [1, 11].

Інтерферентні явища зазвичай домінують в усному мовленні, проте немало таких номінацій функціонують і в текстах ЗМІ. Відповідно до класифікації інтерферентом, запропонованої Т. Г. Бондаренко (в основі – структурний принцип), на матеріалі аналізованих журналістських текстів доцільно диференціювати дві групи ненормативних одиниць. До першої групи належать одичні інтерферентні лексеми, що формують велику за кількістю репрезентантів систему. Серед найтипівіших інтерферентом доцільно виділити такі: вживання лексем *поскілки* замість нормативного *оскілки*: *Поскілки питання реконструкції не раз порушувалось на сесіях сільської ради...* («Волинь-регіон» 10.12.11, 5); вуз (краще ВНЗ): *ВУЗ не визначив ніяких оплат* («Волинь-регіон» 18.02.12, 7); *задача* (українською – *завдання*): *Головна задача – ствердження нового покоління* («Під прицілом» 07.03.14); *відключений* (нормативно – *вимкнений*): *«Кілька сіл на годину залишилися відключені від опалення»* («Волинь-регіон» 12.12.11, 3); *опісля* (краще – *після*): *Опісля зустрічі в усіх присутніх залишилися приємні спогади, які також будуть підтримувати регіоналів у повсякденному житті* (08.10.11, 3) та ін.

Найбільш часто в текстах мас-медіа фігурують аномативні інтерферени *багаточисельний* (український еквівалент численний): *Багаточисельні мітинги відбулися у найбільших містах України* («Волинь-регіон» 12.05.12, 5); *Нагадаємо, що сьогодні в Одесі відбулося багаточисельне протистояння* («ВолиньPost» 16.04.14); *значущий* (у цьому випадку краще *визначний* або *той, що має більше значення*): *Експозиція музею дуже гарна та змістовна; оскільки ми пройшли шляхом війни, всі основні події та значущі битви* («Волинь-регіон» 12.05.12, 6).

Тенденційний характер має послуговування лексемами з активними й пасивними дієприкметниковими суфіксами -уч(ий)/-юч(ий), -ач(ий)/-яч(ий), що характеризують учасника дії: *Проте відпочиваючих в лісі немає, але ситуація*

не краща, ніж на вулицях нашого міста («Волинь-регіон» 01.09.12, 6); Їхати на екскурсію можуть всі бажаючі («День» 08.10.13, 7); ... закликали всіх українських виробників, продукція яких відповідає висунутим вимогам, приєднатися до соціальної акції («ВолиньPost» 21.04.14); Надзвичайно здивував вік бажаючих учасників... («Під прицілом» 01.10.14); Оглянутою є більшість школярів міста, 12,7 % поки що не оглянуто (10.12.11,3); ... уточнили у розмові двоє-троє мітингуючих («Експрес» 12.11.14, 2); Неймовірну і шоковую історію маленького лучанина, мужнього і сильного духом, публікують наші колеги з газети «Волинь» («Волинські новини» 15.11.14) та ін. Використання подібних одиниць суперечить номінативним законам української мови. Доцільно такого роду лексеми замінювати складними конструкціями або питомими одиницями. Порівняємо: *усі охочі, усім вимогам, здійснили огляд більшості школярів міста, двоє-троє учасників мітингу, яка шокує* тощо.

Другу групу утворень інтерферентного характеру становлять ненормативні поєднання кількох слів. Причому як інтерферему цього типу Т. Г. Бондаренко кваліфікує і сполучення *так як*, оскільки кожен із компонентів може нормативно функціонувати у мові самостійно [2, 108]. Зазначена сполука активно фігурує у багатьох журналістських текстах: *Головне, щоб влада проявила турботу, милосердя до цих людей, так як доживати старість їм приходиться по-різному* («Волинь-регіон» 08.10.11, 2); *Потрібно зауважити, що такі кроки були логічно необхідними, так як видатки Пенсійного фонду досягли 18 % від ВВП* («ВолиньPost» 08.05.14). Т. Г. Бондаренко зауважує: «Українська мовна система не має у своєму ресурсі причинового сполучника *так як*, хоч елементи названого поєднання можуть існувати самостійно: *так* у статусі прислівника, частки чи сполучника, *як* у ролі іменника та омонімічних йому прислівника, сполучника або частки» [2, 109]. У вказаних конструкціях інтерферему *так як* виправдано замінити українськими сполучними засобами причини: *тому що, бо, оскільки, через те що*. Фіксуємо інші ненормативні сповосполучні утворення інтерференційного типу, що постали на основі іменниково-прийменникових, іменниково-

дієслівних чи міжіменникових відношень: *на протязі* зі значенням часу (краще – *протягом, упродовж*): *На протязі літа* кожна область отримала ключі від десятків шкільних автобусів («ВолиньPost» 06.10.14); *точка зору* (правильно з погляду): *Адже... раніше пацієнти з різноплановими інфекціями проходили через одне і теж відділення, що з точки зору медичних інструкцій є неприпустимим* («Волинь-регіон» 18.02.12, 6); *тим не менше* (краще замінити лексемами *проте, однак, все-таки*): *Тим не менше, хочу підкреслити, що всі зобов'язання державного бюджету виконуються в районі чітко і у встановлені терміни* («Волинські новини» 18.08.14); *приймати участь* (нормативно – *брати участь*): *У спортивних змаганнях прийняли участь понад 700 учасників* («Волинь-регіон» 07.04.12, 6); *до цих пір* (нормативні лексеми – *досі, донині, дотепер, до сьогодні, доти, з того часу, відтоді*): *До цих пір ніхто не може зрозуміти, що тоді сталося* («Експрес» 08.10.14, 4); *на рахунок* (у значенні 'відношення до чогось', краще *послугуватися* питомими відповідниками *щодо, з приводу*): *Насправді ніяких сумнівів на цей рахунок у нас на було* («Під прицілом» 11. 02.14); *прийняти міри* (нормативно *вжити заходи*): *«Група каналів «1+1 медіа» звертається до дійсної влади з вимогою негайно прийняти міри задля забезпечення інформаційної безпеки»* («ВолиньPost» 16.04.14); *при пред'явленні* (нормативно – *за наявності*): *Відкріпні талони під час виборів видаватимуться при пред'явленні паспорта* («Волинські новини» 17.11.14).

Особливого поширення у мові ЗМІ набули аномативна інтерферема *самий*, вживана із прикметником у найвищому ступені порівняння *«Фонд Ігоря Палиці – Новий Луцьк»* відзначив *самих кращих студентів училища культури іменними стипендіями* («Під прицілом» 03.03.14), а також прийменниково-іменникова конструкція з *по*, що невласлива питомим словосполученням: *Так, прокуратура Луцька наприкінці вересня цього року скерувала до суду обвинувальний акт щодо директора комунального підприємства «Парки та сквери м. Луцька», який із жовтня 2013 по березень 2014 року безпідставно не виплачував підлеглим заробітну плату* («Волинські новини» 25.11.14); *До того ж, команда є однією з найбільш концертуючих по країні – такі собі трудоголіки-*

романтики («Волинь-регіон» 25.10.13, 7). Такі синтаксичні форми краще подати з прийменниками *до, у*. Спостережено, що ці й інші інтерферемні лексеми на різних лінгворівнях піддалися адаптації до законів української мови, зберігаючи базову номінацію російського словника.

Висновки. Отже, проаналізовані ненормативні утворення, що виникли внаслідок інтерференції з російської мови, не лише свідчать про недостатню мовну компетентність журналістів і редакторів видань, але вони мають глибшу проблему, адже нівелюють автохтонну національну своєрідність, а тому повинні бути вилучені з ужитку. Редактори українських друкованих та електронних ЗМІ повинні бути ретельно уважними при мовному опрацюванні текстів, а також запобігати проникненню чужомовних елементів у мас-медійну комунікацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Т. Г. До проблеми феномена помилки / Т. Г. Бондаренко // Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки. – Черкаси : ЧДУ, 2001. – Вип. 23. – С. 10–13.
2. Бондаренко Т. Г. Інтерфедеми і росіянізми як наслідок міжмовних контактів на лексичному рівні / Т. Г. Бондаренко // Наукові записки Ін-ту журналістики. – К., 2002. – Т. 9. – С. 106–111.
3. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посібн. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навч. літер., 2004. – 216 с.